

Niels Rood – De griezelige geschiedenislessen van Graaf Grothaus

De Vliegende Hollander

Graaf Grothaus heeft een gouden tand en ik zit er vaak naar te staren. Soms zie ik hem een tijdje niet, maar dan flitst hij ineens op in het licht van de lampen aan het plafond. Ik ken bijna niemand met een gouden tand. Mijn opa had er één, maar die is vorig jaar overleden. Hoe oud Graaf Grothaus is, weet niemand. Hij valt in bij ons op school, als er iemand ziek is of zwanger, of met ADV. Er is altijd wel iemand ziek of zwanger of met ADV, dus Graaf Grothaus is erg vaak op school te vinden. Ik geloof dat hij officieel al gestopt is met werken. Hij heeft een pak aan en een stropdas waarmee hij steeds zijn gouden brilletje poetst onder het vertellen.

Als je les hebt van Graaf Grothaus, moet je volkomen stil zijn. Zelfs als je naar de wc moet, mag je dat niet vragen. Je moet het maar zien op te houden tot de pauze. Het geeft geen enkele zin om je vinger op te steken, Graaf Grothaus laat je gewoon zitten en doet alsof hij het niet ziet. De andere leraren halen het ook niet in hun hoofd om Graaf Grothaus te storen als hij les geeft. Iedereen die langs zijn lokaal loopt, dempt zijn stem of zegt even niets.

Graaf Grothaus kan prachtig vertellen. Zijn verhalen gaan altijd over vroeger en de meeste kinderen denken dat ze niet waar zijn. Maar ik kan bewijzen dat de verhalen wel waar zijn. Die bewijzen bewaar ik

in mijn geheime kist. Zelfs mijn ouders weten niet wat er allemaal in die kist zit. Als ze er achter zouden komen, zouden ze me meteen naar een dokter sturen die gekke kinderen behandelt. Misschien zou ik wel worden opgesloten in een gesticht! Het is dus beter dat mijn kist op slot blijft, en niemand weet waar ik het sleuteltje bewaar. Straks stop ik nieuw bewijs in mijn kist. Het is een oud leren zakje met een leren veter. Er zit een kompas in, met een naald die steeds rond blijft draaien. Er zit geen batterijtje in of zo; het is gewoon een dol geworden kompas! Het is het kompas van de Vliegende Hollander. Vandaag heeft Graaf Grothaus er alles over verteld in de klas en zoals gewoonlijk heb ik geen woord gemist. Hoewel... misschien heb ik wel woorden gemist, toen de woorden van de Graaf steeds verder weg klonken en de beelden steeds echter werden, alsof ik midden in het verhaal zat. Maar zelfs al heb ik de woorden gemist, ik weet nu alles van de geschiedenis van de Vliegende Hollander! Soms geloof ik bijna mijn vader, die vindt dat ik teveel fantasie heb, en altijd boos is als hij hoort dat Graaf Grothuis voor de klas heeft gestaan. Maar het bewijs dan, dat is toch geen fantasie? Hij zou het kompas niet kunnen verklaren... Maar ik laat het hem echt niet zien. Laat hem maar denken dat ik half gek ben, ik weet zelf wat waar is en wat niet.

De regen sloeg hard tegen de ramen van het klaslokaal. Het was lente, maar het leek wel herfst; liepen we gisteren nog zonder jas buiten, nu waaide het en kwam het water met bakken uit de hemel.

Donkere wolken joegen voorbij en op het schoolplein lagen afgerukte takken in diepe plassen. Graaf Grothaus stond naar buiten te kijken toen we binnenkwamen. We zagen alleen zijn kale hoofd, zijn grijze jasje en daaronder de te wijde nette broek. Muisstil slopen we naar onze plekken en een paar minuten hoorde je in de klas niets anders dan het tikken van de grote ronde klok, en de wind, die aan de ramen rammelde. Toen begon de Graaf ineens te praten.

"Jullie denken dat dit een heftige storm is? Dan had je erbij moeten zijn in 1676. Het was de tijd van de Oostindië-vaarders. Hollandse zeelieden waren de dappersten ter wereld. Zij voeren naar plaatsen waar nog nooit een Europeaan was geweest. We haalden foelie uit de Banda-eilanden, kaneel uit Ceylon, en kruidnagel uit de Molukken. Tegenwoordig koop je die spotgoedkoop bij de supermarkt, maar drie eeuwen geleden waren het kostbare specerijen. Kapitein Willem van der Decken was een echte zeeman. Begonnen als bootsjongen, had hij zich langzaam omhoog gewerkt tot hij kapitein was op een prachtige driemaster. Het was geen overdreven vriendelijke man, maar hij kon elke zandbank ter wereld haarfijn voor je aanwijzen. De verraderlijke golfstromen, die voor veel schepen als een noodlottige verrassing kwamen, waren voor Van der Decken geen enkel probleem. Zijn bemanning voelde zich veilig, en trokken zich zo min mogelijk aan van de scheldpartijen die van der Decken over hen neer liet dalen. De kapitein sprak soms ook met zijn vuisten, die niet alleen ruw waren en eeltig maar ook krachtig genoeg om iemand

met één slag buiten westen te slaan. Zolang ze deden wat de kapitein zei, was er echter niets aan de hand. En de scheepsjongens waren blij, dat de kapitein altijd zorgde voor voldoende rum aan boord. Van der Decken was zelf ook zeker liefhebber van een slok rum. Misschien dat hij daar zulke slechte buien van kreeg...

Het was 1676 toen het schip van Van der Decken, de Zeehaen, van Amsterdam weg zou varen richting de Oost. De dagen waren al aan het lengen, maar het weer zat niet erg mee. Twaalf lange dagen was het weer te ruw om uit te varen. De bemanning verveelde zich, en de scheldkanonnades van Van der Decken waren tot buiten de haven te horen. Op de laatste dag van februari waagde hij het erop, hoewel zijn stuurman meende dat het onverantwoord was. Van der Decken nam zelf het roer over en ondanks het lawaai van de wind, die rukte aan de zeilen en de de opbouw deed rammelen, waren de knallende bevelen van de kapitein hoorbaar voor de hele bemanning. Zij vergaten dat ze dronken waren en kruisten tegen de harde wind in de smalle haven uit. Het was een indrukwekkend staaltje stuurmanskunst en die avond werd er gejuicht, gelachen en veel gedronken. De volgende morgen was het weer wat rustiger. Van der Decken keek door zijn kijker naar Terneuzen en zuchtte diep. Hier was hij geboren, hier woonde zijn vrouw, die een kind verwachtte; maar hier zou hij pas over driekwart jaar weer terugkeren, als het kind geboren was en misschien al voor het eerst had gelachen. Als hij al terugkwam en de Zeehaen niet zou vergaan! Hij vermande zich en beval alle zeilen bij te zetten. Met grote vaart doorkliefdten zij het

Kanaal, en ook in de Straat van Dover minderde de kapitein geen vaart; hoewel het daar slechts 33 kilometer breed is en elke stuurfout fataal kon zijn. In het Zuiden van Frankrijk voeren zij de Atlantische Oceaan op en konden ze zover uit de kust blijven als ze zelf wilden. Halverwege het Afrikaanse continent kreeg een deel van de bemanning scheurbuik. Bij de meeste begon het met rood ontstoken tandvlees, tot de tanden zo los zaten dat je ze met je tong eruit kon duwen. Daarna kregen de scheepsjongens zweren en tenslotte stierven ze een akelige dood, schreeuwend van de pijn. Het was voor Van der Decken alleen maar een reden om nog harder naar het Zuiden te varen. Nadat ze waren aangelegd en de voorraden hadden ververst, verdween de ziekte even snel als ze gekomen was. In die tijd wist niemand dat een gebrek aan vers fruit of groenten, de oorzaak was van scheurbuik."

Graaf Grothaus was even stil. Aan de rand van het lokaal hingen opgerolde landkaarten, aan de buitenkant vergeeld in alle jaren dat ze daar hadden gehangen. Hij trok aan de strik en met een plotseling geruis ontrolde de kaart van Afrika zich. Met een stok wees de Graaf naar het uiterste zuidelijke puntje. Hij nam de tijd om de klas rond te kijken, of iedereen wel naar de kaart keek; toen schraapte hij zijn keel en vertelde hij verder.

"Dit hier, heet Kaap de Goede Hoop. Zo heette het toen, en zo heet het nu nog. Vanaf Kaap de Goede Hoop zie je een bijzondere berg, de Tafelberg. Als je in je leven de kans krijgt, moet je daar zeker eens

naar toe. Maar denk erom: als het bij ons zomer is, is het daar winter! Het spreekt voor zichzelf dat Willem van der Decken geen boodschap had aan het prachtige uitzicht daar. De vraag of het zomer was of winter, interesseerde hem alleen vanwege de wind en de stromingen. Hij wilde langs Kaap de Goede Hoop, omhoog langs Madagascar, en vandaar verder naar Indië, wat we nu Indonesië noemen. Hij had nog maar iets meer dan de helft van zijn bemanning over en hij had haast. Wie dacht dat dat kwam omdat zijn vrouw in het verre Nederland elk moment kon bevallen, was in ieder geval wijs genoeg om er niet naar te vragen. Op Kaap de Goede Hoop, in de schaduw van de Tafelberg, hadden de Nederlanders een kasteel gebouwd: kasteel de Goede Hoop. Daar werden groenten en fruit verbouwd, er was vlees en vers drinkwater. Maar toeval of niet, op de dag dat de Zeehaen arriveerde bij Kaap de Goede Hoop, stak er een verschikkelijk storm op. De haven binnenlopen behoorde niet tot de mogelijkheden. 'We ronden de Kaap', zei Van der Hecken tegen zijn stuurman, die, zoals altijd, zorgelijk keek. 'Als we voort maken hebben we voorraad genoeg om de Molukken te bereiken.'

De wind was aanlandig, wat betekent dat hij richting het land blaast. De Zeehaen had geen andere keus dan voor anker te blijven liggen, op veilige afstand van de kustlijn. Nu wegzeilen zou zeker betekenen dat het schip te pletter zou slaan op de kust van Zuid Afrika. De eerste dag vermaakte de kapitein zich nog met zeemansverhalen en een extra mok rum. De tweede dag was hij stil, en staarde richting het Noorden. Op de derde dag zei hij tegen de stuurman, dat de

wind nu zeker snel ging liggen, en dat ze de volgende ochtend zouden vertrekken. De stuurman wilde protesteren, maar Van der Hecken snoerde hem bot de mond. Op de ochtend vande vierde dag was het meteen duidelijk: de wind waaide eerder harder, dan zachter. De problemen in Amsterdam waren niets vergeleken bij dit geweld. Stiekem slaakte de stuurman een zucht van verlichting. De volgende dag zou het Paaszondag zijn; en geen weldenkend mens zou op deze heilige dag uitvaren. Was je op volle zee, dan had je geen keus; maar lag je voor anker, dan bleef je natuurlijk liggen. Die avond riep de kapitein zijn stuurman bij zich. 'Morgenvroeg varen we,' zei hij. 'Hoe het weer ook is.' De stuurman keek hem met grote ogen aan. 'Maar kapitein,' stamelde hij geschrokken, 'De wind... en het is Pasen!' 'Vertel het de verdomde bemanning!' vloekte van der Hecken en zijn stem klonk boven het gebulder van de wind uit. 'Nu!' Eerst geschrokken, maar later vol vertrouwen in het oordeel van hun dappere kapitein, trof de bemanning de laatste voorbereidingen. De stuurman had zijn bijbel gepakt, en prevelde psalmen; maar van der Hecken greep de man bij zijn schouders en rammelde hem door elkaar. De bijbel gleed overboord en werd verzwolgen door de woeste, zwarte golven.

De volgende morgen voeren we inderdaad uit. Ik keek naar het Oosten. Het leek of de zon nog niet op was, zo donker bleef het onder de voortjagende wolken. Alleen het voorste zeil werd gehesen en de kapitein koos een scherpe koers, zo zuidelijk mogelijk. Maar de

zijkant van het schip ving zoveel wind, dat de Zeehaen naar de kust geblazen werd. Er zat niets anders op, dan er nog een zeil bij hijsen. Sommige bemanningsleden weigerden. Ik had natuurlijk niets in te brengen, maar ik vertrouwde de kapitein volledig. De stuurman verzamelde al zijn moed en meldde de kapitein dat de bemanning weigerde zijn bevelen op te volgen. De kapitein vloekte één keer, maar hij meende elke lettergreep. 'Al moet ik tot het einde der dagen blijven zeilen,' riep hij, 'Wegvaren zal ik! Vooruit met dit verdoemde schip!' De bemanning sidderde even, maar kreeg geen tijd om te beseffen wat de kapitein had gezegd. Een enorme golf beukte de Zeehaen richting de kust. Even dachten we allemaal dat we op de rotsen zouden slaan. Maar toen, als bij toverslag, weken de wolken ineens uiteen. De opkomende zon, bloedrood, kleurde de zeilen. Ze bolden op en hoe het kon wist niemand, maar het schip voer statig weg, richting het Zuiden. Hingen er zojuist nog drie man aan het stuurwiel, nu draaide het vanzelf, terwijl de bemanning terugdeinsde. Natuurlijk was ik ook verbaasd, maar ik voelde een inwendige rust; ik wist zeker dat we niet meer te pletter zouden slaan. Nu niet, nooit niet. Tot in het einde der dagen zou dit schip doorvaren, zonder ooit nog een speelbal van de woelige zeeën te zijn. Normaal gesproken kende ik heus wel mijn plaats, maar nu liep ik, één van de jongsten of niet, naar de kapitein. Zonder angst keek ik hem aan, hoewel zijn ogen bloeddoorlopen waren en het schuim op zijn mond stond. 'Kapitein,' zei ik en de woorden rolden vanzelf uit mijn mond; hoewel ik er nog geen seconde over had nagedacht. 'Ik

ga van boord. U zult voor altijd de zeeën blijven bevaren en niet bang hoeven te zijn voor storm of ziekte, maar ik heb iets anders te doen.' De kapitein maakte zijn ogen los vande bloedrode zeilen aan de masten, die nu gitzwart waren. Hij keek me een ogenblik aan. 'Wat dan?' vroeg hij en hij leek totaal verrast.' Weer was het alsof de woorden zichzelf uitzochten. 'Ik moet de wereld waarschuwen,' zei ik. 'Waar dit schip vaart, zullen andere schepen vergaan.' 'Dit schip? De Zeehaen?' vroeg de kapitein. Hij leek er met zijn gedachten niet bij, hoewel hij me toch intens aanstaarde. Ik schudde mijn hoofd. 'De Zeehaen had drie bruine masten en witte zeilen. Van dit schip is het houtwerk zwart en de zeilen rood. Het vaart tegen de wind in en kan kiezen uit water of wolken. Dit schip is... De Vliegende Hollander.' Ik had niets meer te zeggen en wilde overboord springen. 'Wacht!' riep Van der Hecken. 'Neem dit.' En hij overhandigde mij een bruin leren zakje. 'Ik heb er verdomme toch niks aan,' bromde hij en draai zich om, naar de krijtwitte bemanning. Ik bond het zakje aan mijn riem en sprong overboord.

'Het verhaal wil dat de volgende dag een scheepsjongen werd gevonden, buiten bewustzijn, aangespoeld op het strand van de Tafelbaai. De wind was gaan liggen. De jongen werd naar het kasteel gebracht. Hij moest wel van de Zeehaen komen, maar over dat schip wilde hij weinig kwijt. Hij had misschien koorts, want hij praatte aan één stuk door, over een zwart schip met rode zeilen, dat dwars tegen de wind in ging en gedoemd was tot het einde der dagen de zeeën te

bevaren. Sindsdien zijn er talloze zeelieden die zeggen de Vliegende Hollander te hebben gezien, waaronder zelfs de Prins van Wales.' Graaf Grothaus zweeg. Hij rolde langzaam de kaart op en deed er een keurige strik in. Het was muisstil. Uit het zakje van het vest dat hij onder zijn jasje droeg, haalde hij een zwart doosje met gouden letters. Het rammelde toen hij er een klein hard dropje uitschudde. De zoemer ging, het was pauze. Pas toen ik opstond, voelde ik het zakje met het kompas erin.

© Niels Rood 2007